

ŞEHİRLERİN GELİŞİMİ, FONKSİYONLARI ve ETKİ ALANLARI

Şehirlerin Fonksiyonları

- Şehirlerin gelişmesinde önemli paya sahip olan faaliyet türü o şehrin asıl fonksiyonunu belirler. Bazı şehirler ise aynı anda birden fazla fonksiyona sahip olabilir. Şehirler çeşitli faaliyet ve hizmetleri kendinde toplamıştır. Bunlarla dar veya geniş alanları etkiler. Ayrıca şehrin etki bölgesiyle bir bütün oluşturan ve gelişen yerleşmeler ortaya çıkmıştır. Şehinsel fonksiyonlar şehirleri çevrelerine göre bir cazibe merkezi hâline getirmiştir. Bundan dolayı şehirler, çevresindeki nüfusu kendine doğru çeken bir özelliğe sahiptir.

Dünya üzerinde değişik özelliklere sahip pek çok şehir bulunmaktadır;

Dünya üzerinde değişik özelliklere sahip pek çok şehir bulunmaktadır. Ancak bazı şehirler konumu, hinterlandı ve fonksiyonları sonucunda oldukça gelişmiş, Dünya'daki sayılı şehirler arasında yerini almıştır. Dünyada ki büyük şehirlerin özellikleri incelendiğinde, bu şehirlerin genellikle orta kuşakta yer aldığı görülmektedir. Bunlardan bazıları deniz kıyısında olup hinterlandıyla bağlantısı kolaydır. Bazıları doğal güzellikleriyle insanları kendine çekerek etki alanı oluşturmuş, bazıları sanayi faaliyetlerinin âdeta merkezi konumuna gelmiş, bazıları da tarihi özelliklerinin etkisiyle Dünya'nın büyük şehirleri arasındaki yerini almıştır.

Mekke;

- Çöl ortasında kurulan bir Şehir olmasına karşılık, İslamiyet'le birlikte önem kazanmıştır. Bu özelliği ile sadece yakın çevresini değil, Dünya'daki tüm Müslümanları etkisi altına almıştır. Her yıl Dünya'nın farklı bölgelerinden yüz binlerce Müslüman bu Şehri ziyaret etmektedir.

Essen;

- Avrupa'nın en büyük sanayi bölgelerinden olan Ruhr Bölgesindeki Essen şehri 18 yüzyılda küçük bir şehir iken çevresindeki geniş kömür yataklarına bağlı olarak gelişmiştir.

Şam

Şam, geçmişte kervan yollarının üzerinde kurulan bir şehirdir. Günümüzde de gelişen ve değişen şartlara uyum sağlamış, ulaşım yolları üzerinde bulunmanın avantajını kullanarak gelişimini devam ettirmiştir.

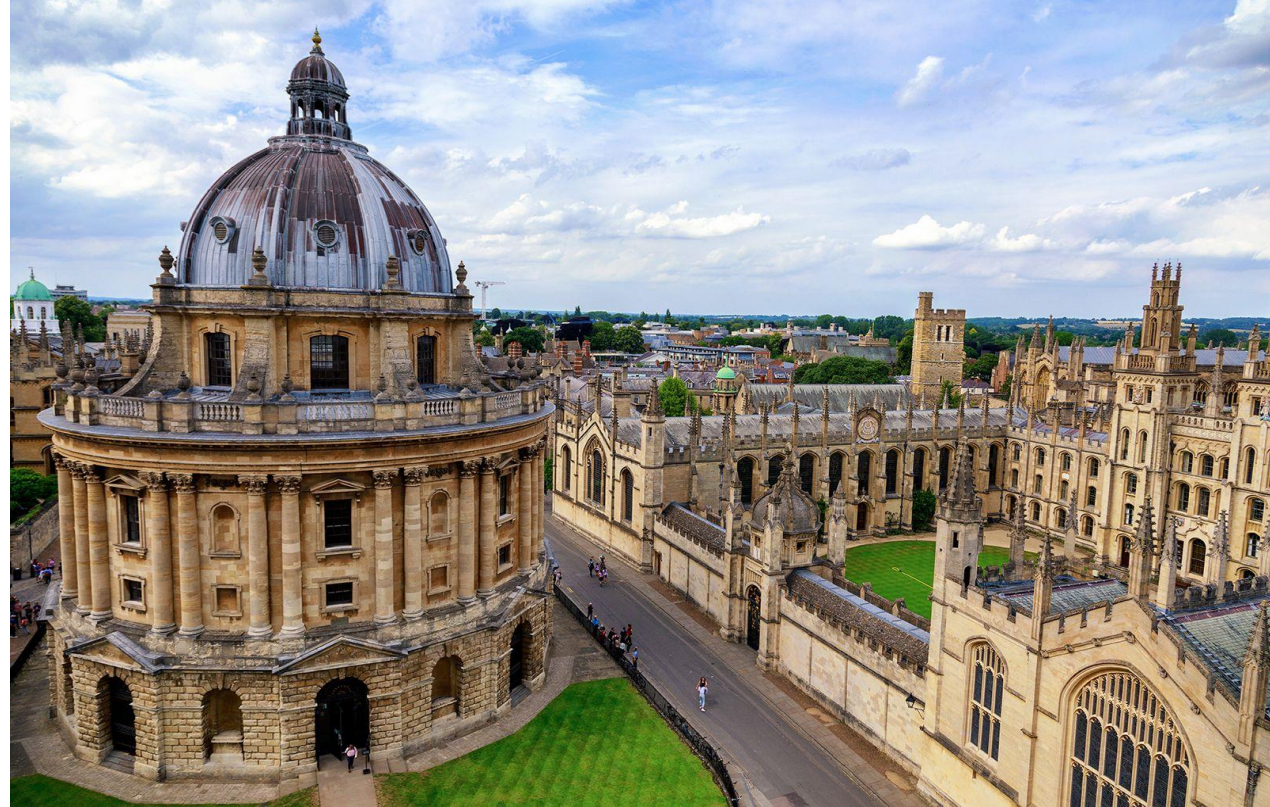
Marsilya

- Yunanlı denizciler tarafından kurulan Marsilya şehri, zamanla Vieux Limanı etrafında genişleyerek bugünkü hâlini almıştır. Günümüzde Akdeniz'in en büyük ticari kapasitesine sahip liman şehridir.

Oxford

- Oxford eğitim hizmetlerinin ön plana çıktığı bir şehirdir. Bu özelliği şehrin özel bir karakter kazanmasını sağlamıştır. Oxford'da yüksek düzeyde eğitim faaliyetleri yürütülmekte olup, Dünya'nın değişik bölgelerinden gelen öğrenciler burada öğrenim görmektedir.

Paris

- Fransa'nın idari ve siyasi merkezi olan Paris, 987 yılında Fransa'nın başkenti olmuş ve bu tarihten itibaren idari merkez olarak kalmıştır. Bununla birlikte Paris Dünya'nın moda merkezi durumundadır.

Tokyo

- Japonya yer altı kaynakları yetersiz olmasına karşılık, yüksek teknolojiyi kullanarak Dünya'nın en önemli sanayi ülkelerinden bir hâline gelmiştir. Bunda başkenti olan Tokyo önemli rol oynamıştır. Demir yolu şebekesinin ülke dışına güçlü bir filo ile bağlanmış olması, gerek ham madde sağlanmasını gerekse Dünya pazarlarına erişilmesi açısından büyük kolaylıklar sağlamıştır. Bu özelliği sanayi faaliyetlerinin Tokyo şehrinin çevresinde yoğunlaşmasında etkili olmuştur.

FONKSİYONLARI AÇISINDAN KENTLER

- KÜLTÜREL FONKSİYON
- EKONOMİK FONKSİYON
- İDARİ VE SİYASİ FONKSİYON

Türkiye'de bazı şehirlerin fonksiyonel özellikleri

KÜLTÜREL FONKSİYON

- Kentlerin kültürel fonksiyonu çeşitli şekillerde ortaya çıkar. Genellikle kentte bulunan yükseköğretim kurumları, edebiyat ve güzel sanat faaliyetleri, çeşitli kongre ve festival düzenleme imkânları, müzeler ve dini merkezler buralara kültürel fonksiyon kazandırır.
- Yükseköğretim kurumları veya diğer bir deyimle, üniversiteler ulusal sınırları aşarak diğer ülkelere de kültürel fonksiyonlarını taşırlar. Çünkü üniversitelerde okuyan yabancı öğrenciler veya diğer ülkelere çeşitli amaçlarla giden öğretim üyeleri buldukları kentin kültürel fonksiyonuna hareketlilik getirirler.

KÜLTÜREL FONKSİYON

- Kentteki güzel sanat ve edebiyat ile ilgili faaliyetlerde kültürel fonksiyon kazanılmasında etkili olur. Yine kentlerde bulunan müzeler veya orada düzenlenen festival ve kongrelerde kültürel fonksiyon olumlu yönde etkiler. Kentlerin kültürel fonksiyonu buralarda yönetilen dini faaliyetler dolayısıyla genişler.

KÜLTÜREL FONKSİYON

- İbadet merkezleri, kutsal sayılan tesisler önemli din adamları ve dini örgütler sadece mahali ihtiyaç ve isteklere cevap vermek için değil başka ülkelerden gelenleri de çektikleri için kentlerin kültürel fonksiyonlarının etki alanını genişletir.

EKONOMİK FONKSİYON

- Kentlerin ekonomik fonksiyonları sırasıyla ticaretle, ziraat ile ve sanayi ile ilgili faaliyetlerin merkezi olmaları halinde ortaya çıkar.
- TİCARET KENTLERİ
- TARIM KENTLERİ
- SANAYİ KENTLERİ

Ticaret Kentleri;

- Perakende ve toptan yapılan ticari faaliyetlerin merkezileştiği kentlerdir. Genellikle ticari faaliyetlerde ulaşım etkili bir faktör olduğu için, kentler açısından değişik taşıma araçlarıyla kolaylıkla gidilebilen ticaret kentleri olmaya uygundur.

Ticaret Kentleri;

- Dolayısıyla limanlar ve havaalanları ile büyük karayollarının kesiştiği yerlerin çevrelerindeki yerleşme merkezleri ticaret kentleri haline kolaylıkla dönüşürler. Özellikle denizlerin ticari faaliyetler bakımından önemi farklı niteliklere sahip kara parçalarını birbirine bağlaması yanında hem yerleşme alanı hem de ticaret alanı olarak kullanılabilen alanlara sahip olmasındandır.
- Genellikle ulaşım yolları üzerinde bulunan bu kentlerde iç ve dış ticaret canlıdır. İstanbul ve İzmir en önemli ticari kentleridir. Denizli, Manisa, Aydın, Kayseri, Konya, Eskişehir, Erzurum, Malatya diğer ticaret kentlerine örneklerdendir.

Istanbul

Liman Kentleri;

- İthal ve ihraç ürünlerimizin deniz yoluyla geldiği limanlara sahip kentlerdir. İstanbul, İzmir, Mersin, Antalya, Trabzon, Samsun, Zonguldak, Eređli ve İskenderun örnek olarak verilebilir. İstanbul aynı zamanda en büyük liman kentimizdir.

İzmir

Tarım Kentleri;

- Köylünün, kente göçmesine gerek kalmadan kalkındırılmasını amaçlayan, işleyim etkinlikleriyle çağdaş tarımsal etkinliğin birleştirilmesini öngören ve kırsal gelişme yöntemi önerisidir.

Tarım Kentleri;

- Tarım kentlerinde daha çok gelişmekte olan devletlerde rastlanmasına rağmen gelişmiş ÷lkelerde de az sayıda olsa bile rastlanır. Tarım kentlerinde tarım sektöründe çalışanlar yanında hizmet sektöründe çalışanlarda kendisini gösteren bir başka yakın kent çeşidi de pazar kentleridir. Bu kentler daha çok haftanın belirli günlerinde kurulan pazarlar dolayısıyla ortaya çıkarlar.
- Türkiye bir tarım ülkesi olduğundan hemen her ilde tarımsal üretim yapılır. Bunlardan en önemlileri şunlardır:Gümüşhane, Mersin, Hatay, Osmaniye, Muğla, Siirt, Bitlis, Bayburt, Tokat, Zonguldak, Tekirdağ, Malatya, İzmir, Giresun, Aydın, Adana

Adana

Sanayi Kentleri;

- Sanayi kentlerinin ortaya çıkışı insanlık tarihi içerisinde çok eskilere götürülebilir. Çünkü sanayi kentlerinin kuruluşunda önemli bir yer tutan sanayi faaliyetleri çok eskilere dayanmaktadır.
- Gerçekten de sanayi faaliyetlerinin insanlık tarihinin her çağında kent hayatına ve kentleşmeye önemli etkileri olmuştur. Nitekim günümüzün büyük ve modern sanayi kentlerinin kuruluşunda sanayi ihtilalinden sonra hızlanmıştır. Genellikle sanayi kentleri iki büyük grupta toplanır. Üretim kentleri ve Madencilik kentleri dir.

Sanayi kentleri

Sanayi Kentleri;

- Kuzeybatı'da İstanbul, İzmit, Bursa, Sakarya
- Batıda İzmir, Aydın, Denizli, Manisa
- İç kesimlerde Ankara, Eskişehir, Konya, Kayseri
- Güneyde Mersin, Adana, İskenderun, Gaziantep, Kahramanmaraş
- Kuzeyde Zonguldak, Karabük, Samsun
- Doğuda Erzurum, Elazığ gibi kentlerde yoğunluk kazanmıştır.

Eskişehir Organize Sanayi Bölgesi

BURSA TEKSTİL SANAYİ

İDARİ VE SİYASİ FONKSİYON

- Kentlerin ekonomik ve siyasi fonksiyonları genellikle kendiliğinden gelişir. Bir kent sahip olduğu idari ve siyasi fonksiyon dolayısıyla diğer kentlere üstünlük sağlar. Çünkü bu kentin sahip olduğu idari ve siyasi fonksiyon genellikle ülkenin bütününe ilgilendiren hizmetlerin yürütülmesine yardımcı olmaktadır.
- Bir başkentte yürütülen idari ve siyasi faaliyetler buraların diğer kentlerden fonksiyon açısından ayrılmasının başlıca ölçüsüdür. Kentlerin sahip olukları idari ve siyasi fonksiyon ülkelerin açısından da farklılık göstermektedir. Merkeziyetçi yönetim şekillerinin benimsendiği ülkelerin başkentleri bütün idari ve siyasi faaliyetlerin toplandığı yerlerdir.

İDARİ VE SİYASİ FONKSİYON

- **Bu daha çok ‘tek devlet’ yapısı içerisindeki başkentler içerisinde**

Bu daha çok ‘tek devlet’ yapısı içerisindeki başkentler içerisinde. Federal devlet şeklinde örgütlenmiş devletlerin başkentlerinde ise tek devlet başkentinde görülen yoğunlukta idari ve siyasi faaliyete rastlanmaz. Çünkü federe devlet başkenti ile federal devlet başkenti devleti arasında idari ve siyasi faaliyetler açısından bir görev ayrımı vardır.

İDARİ VE SİYASİ FONKSİYON

- Bir kentin idari ve siyasi fonksiyonunun olması buraların kentleşme oranını hızlandırmaktadır. Devlet bürokrasisinin ihtiyaç duyduğu personelin buralara yerleşmesi yanında çeşitli iş ve hizmet arzından faydalanmak isteyenlerin buralara kısa süreli gelmeleri, bu kentlerdeki nüfus yoğunluğunun artırıcı başlıca faktörüdür. kısaca idari ve siyasi fonksiyona sahip kentler süratle gelişerek günümüzün kalabalık metropol kentlerini oluşturmaktadır.

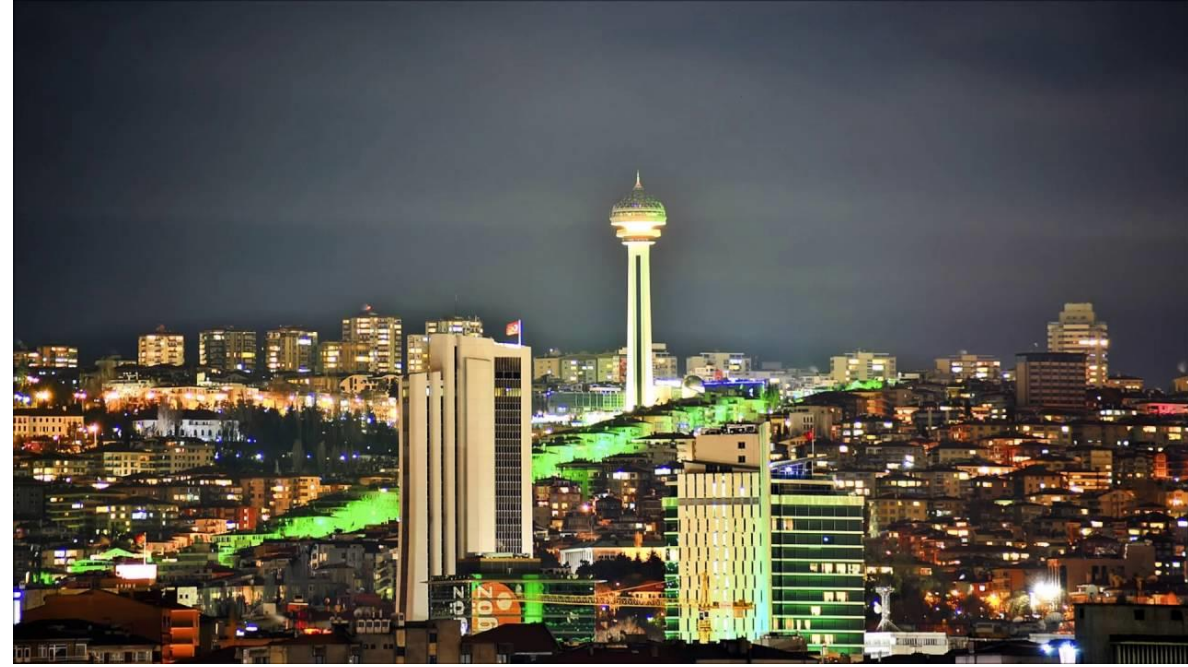
İDARİ VE SİYASİ FONKSİYON

- İdari yönden il merkezi olan , büyük askeri birlikleri bulunan ve üniversite olan kentler bu gruba girer. Ankara ve Diyarbakır gibi iller idari şehirler kapsamına girer. Sarıkamış , Erzincan , Erzurum , Konya , Malatya gibi şehirlerde de askeri fonksiyonlar ağır basmaktadır. İstanbul , Ankara ve İzmir gibi şehirler aynı zamanda kültür şehirleridir.

İdari şehirler: Ankara (başkent), İstanbul , Bursa, Konya , Edirne (geçmişte başkent olmaları)

Başkentler : Bir devletin hükümet ve parlamentosunun yerleştiği, devlet başkanının oturduğu idari ve siyasi merkeze başkent denir.

Ankara

Askeri şehirler

- **Sarıkamış ,Çorlu, Erzurum, Konya, Malatya ,Manisa gibi.**
- Bunların dışında bir kent bazı fonksiyonları ile ön plana çıkarken bazı kentler birden fazla fonksiyona bağlı olarak gelişebilir. Örneğin: Ankara hem idari kent hem de önemli bir üniversite kentidir.